

Resolusjon: Styrket rettssikkerhet og beskyttelse mot voldtekt

Voldtekt er et alvorlig samfunnsproblem med omfattende konsekvenser for både ofrene, deres pårørende og samfunnet som helhet. Det kreves en helhetlig innsats for å redusere voldtektsomfanget og samtidig sikre at rettssystemet ivaretar rettssikkerheten til alle involverte. Juristforbundet mener at rettssikkerheten må styrkes gjennom endringer i lovverket, og økte ressurser til hele straffesakskjeden. Både politi, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen.

Endret digitalt trusselbilde: Utfordringer og nødvendige tiltak

Juristforbundet understreker at den digitale utviklingen har skapt nye former for overgrep, som hevnporno, deepfake og andre former for digitale trakasseringer. Straffelovens og straffeprosesslovens bestemmelser knyttet til nye digitale trusler og overgrep bør gjennomgås.

Ny lovbestemmelse som kriminaliserer seksuell omgang uten samtykke

Dagens lovverk mangler en tydelig bestemmelse som kriminaliserer seksuell omgang uten samtykke. Dette skaper et rettslig paradoks der mindre alvorlige handlinger, som seksuell berøring, straffes, mens seksuell omgang uten samtykke ikke nødvendigvis dekkes av straffelovens voldtektsbestemmelser. En samtykkelov er nødvendig for å dekke dette hullet, der manglende samtykke må bli det sentrale elementet i definisjonen av voldtekt. Dette er også i tråd med allmenn rettsoppfatning, da mange antar at seksuell omgang uten samtykke allerede er kriminalisert som voldtekt.

Norge er forpliktet gjennom Istanbul-konvensjonen til å sikre kriminalisering av seksuell omgang uten samtykke. FN og Europarådet har kritisert Norge for å ikke oppfylle disse forpliktelsene, og flere nordiske land har allerede innført samtykkelover. Det er derfor nødvendig at Norge følger opp sine internasjonale forpliktelser for å sikre et tilstrekkelig rettsvern.

Straffelovrådet har foreslått endringer, men hovedforslaget krever at fornærmede må uttrykke motstand for at vernet mot voldtekt skal tre i kraft. Dette forslaget går ikke langt nok i å beskytte de som forholder seg passive i frykt, traumer eller andre handlingslamme situasjoner. Juristforbundet mener at det alternative «ja er ja»-forslaget, der samtykke må aktivt gis, er en bedre løsning. Denne modellen sikrer at ansvaret for å innhente samtykke legges på initiativtakeren til seksuell omgang, og ikke på offeret.

Mange land, inkludert våre nordiske naboland og flere utenfor Europa, har allerede innført en samtykkelov som kriminaliserer seksuell omgang uten samtykke. En slik lov er viktig fordi dagens norske voldtektsbestemmelse ikke gjenspeiler prinsippet om at seksuell omgang uten samtykke skal være straffbart. Voldtektsbestemmelsen krever bruk av vold eller trusler for å definere noe som voldtekt, selv om mange mener at manglende samtykke alene burde være tilstrekkelig.

En samtykkelov vil styrke rettssikkerheten ved å gjøre manglende samtykke til det avgjørende elementet i voldtektsvurderinger, noe som også vil harmonere bedre med den allmenne

oppfatningen av hva en voldtekt er. Forskning fra Sverige, som innførte en slik lov i 2018, viser at flere voldtektssaker har ført til domfellelse etter lovendringen, noe som underbygger behovet for en samtykkelov i Norge.

Videre vil en slik lov kunne virke normgivende og bidra til å endre holdninger i samfunnet. En samtykkelov sender et tydelig signal om at seksuell autonomi er en menneskerett, og at ingen skal måtte bevise sin motstand for å få rettslig beskyttelse mot seksuelle overgrep. Dette kan også føre til at flere ofre tør å si ifra eller anmelde overgrep, samtidig som ansvaret tydelig plasseres hos overgriperen.

Styrket rettsvern og hjelpetilbud for ofre

Ressurssentre som bistår ofre for både voldtekt og digitale overgrep spiller en avgjørende rolle i å gi støtte og rettleiding til fornærmede, samtidig som de fungerer som en viktig informasjonskanal for politi og påtalemyndighet. Fristene i voldserstatningsloven for å søke erstatning etter voldtekt bør forlenges for å ivareta ofrene. Ordningen med fri rettshjelp ved vurdering av anmeldelse må bevares for å sikre at alle ofre har tilgang til juridisk bistand.

Langtidsplanlegging for hele justissektoren

Totalberedskapskommisjonen har foreslått at det utarbeides en langtidsplan for sivil sektor. Stortinget har pålagt regjeringen å utarbeide langtidsplaner for politiet. Juristforbundet mener at Norge trenger en langtidsplan som omfatter hele justissektoren, for å sikre balanse i straffesakskjeden. En langtidsplan som dekker hele justissektoren er avgjørende for å møte både innenlandske og utenlandske trusler, og for å sikre rettferdig og effektiv straffeforfølgning, ikke minst i voldtektssaker.

Dommerforeningens synspunkt

Dommerforeningen anerkjenner viktigheten av å styrke rettsvernet for ofre for seksuelle overgrep, men ønsker ikke å slutte seg til resolusjonen slik den lyder. Dommerforeningen vil peke på at enhver økt prioritering av visse sakstyper i straffesakskjeden, må følges opp av tilsvarende ressurstilgang hos domstolene. Hvordan Norges internasjonale forpliktelser skal gjennomføres på det aktuelle området, er et politisk spørsmål Dommerforeningen ikke har forankring i medlemsmassen for å uttale seg om.